

Tuinstraatparade

Bij het afscheid van Jan Beenen van

Fahrenheit 451

Tuinstraatparade

Tuinstraatparade

Bij het afscheid van Jan Beenen van Fahrenheit 451

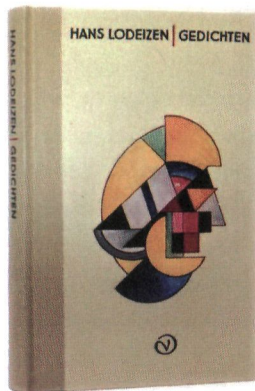
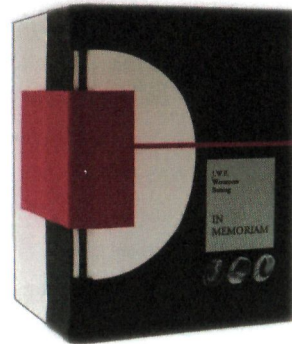
Een vriendenboekje door enige van zijn trouwe klanten

TILBURG 2005

Het was een ritueel. Ik kwam binnen, Jan Beenen hield op met lezen in een van de vele Volkskrant-bijlages, we begroetten elkaar, en dan zei Jan, die aanmerkelijk jonger is dan ik: 'Pakt anders 'n stoel, jong.' Waarna ik zo'n klapstoeltje ging halen, achter het gordijn van Jan zijn 'opkamer', maar niet dan na gevraagd te hebben of ik ook een glaasje water uit de Fahrenheit-kraan mocht tappen. Waarop Jan steevast vroeg: 'Je hebt toch geen suiker, jong?' Jan en ik hebben op deze wijze meer besproken dan ik u hier wil vertellen. Laat het u genoeg zijn dat ik al onze nieuwtjes en soms ook roddels samenvat: Jan was niet alleen de boekhandelaar maar ook de vertrouwensarts van lezend en schrijvend Tilburg. Uiteindelijk, zo heb ik van Jan begrepen, is dit ook een van de redenen geweest waarom hij zijn antiquariaat wilde opgeven. Hij had al meer dan genoeg bijgedragen aan de geestelijke bijstand van geletterd Tilburg.

Nu Jan niet meer hoeft te fungeren als geletterde praatpaal, nu moet Jan zijn memoires gaan schrijven. Zijn herinneringen boekstaven, aan al die klanten die hij op zijn eigen wijze bediend heeft, en waarvan er ondertussen enige niet meer onder ons zijn. Moge dit kleine vriendenboekje daartoe een aanzet zijn, of ten minste een geheugensteuntje. De bijdragen zijn geschreven door of afkomstig van Jan-klanten. Ze hebben op dat klapstoeltje gezeten – of bij gebrek daaraan op het trapje – en samen met Jan hebben ze hun snode plannen gesmeed. Plannen voor de letteren, voor de lezers, en het leven.

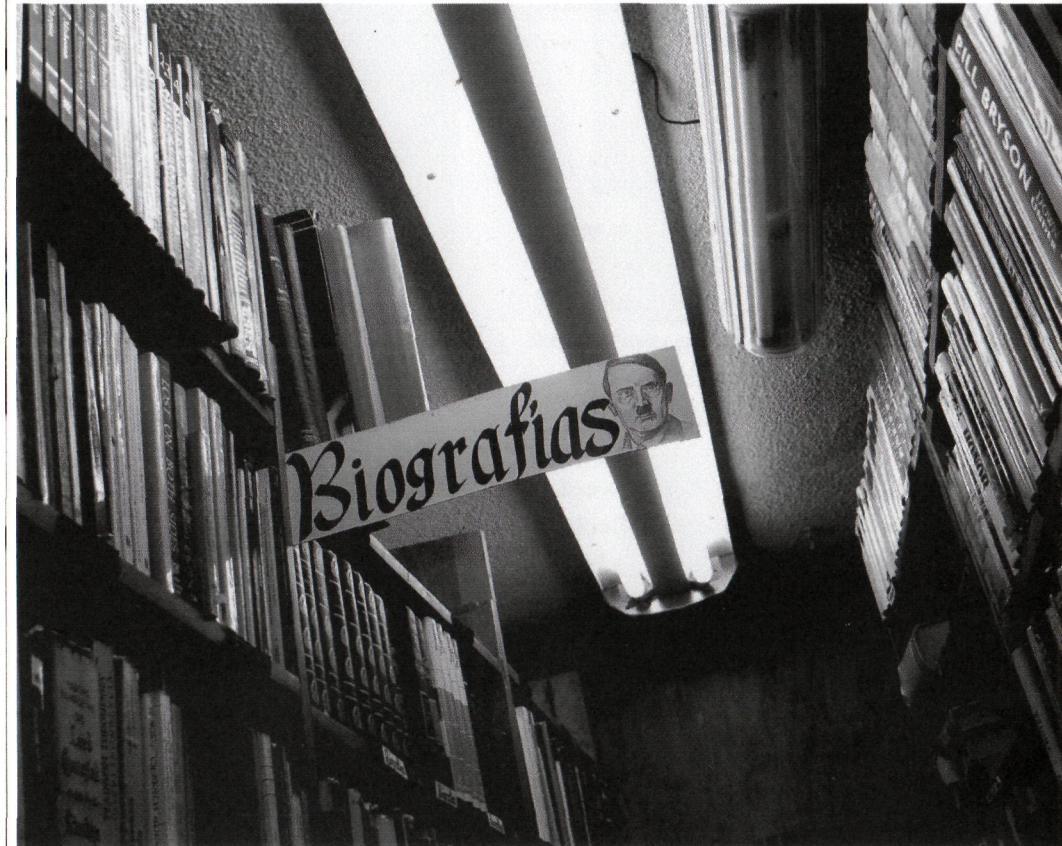
In het diepst van mijn gedachten,
Inhoud eeuwig, kافت kapot
Ligt het daar; je hebt er vrachten
Van gelezen; maar bij God,

Onbegonnen te verklaren
Was of waar het is en of
Het zal zijn of schijn ervaren
Wordt, een boek is eerstens stof

Of toch niet, in den beginne
Was het woord alleen maar woord
Vormenloos, nog zonder zin en
Nergens dan bij God gehoord

Maar het woord is vlees geworden
Dan gebod, dan wet, dan vloek
Bleef het toch van hoger orde,
Want schenkt leven door het boek

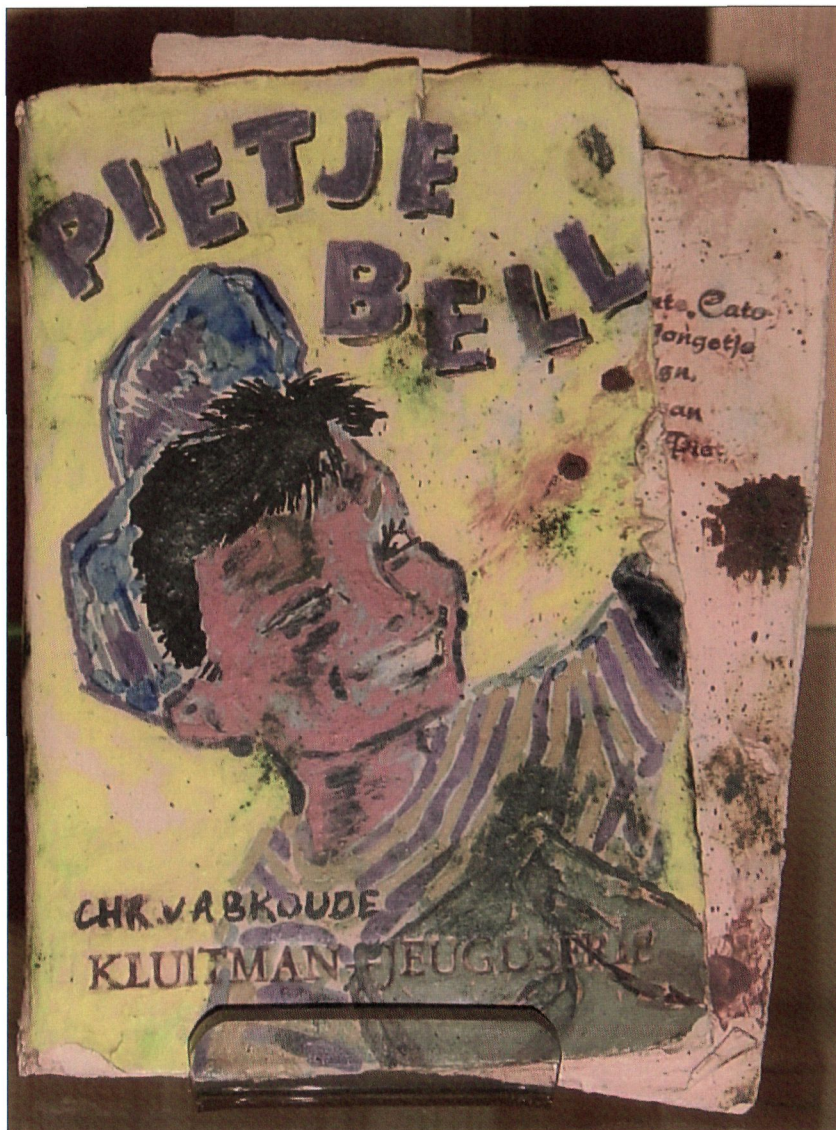
Boek, som van verbeeldingskrachten
Van onszelf, oneindig plot
In het diepst van je gedachten
Lig je daar, papier en God

Toen Antony Kok (1882-1969) werd aangesteld als commies bij de Staatsspoorwegen in Tilburg, betrok hij een kamer boven slagerij De Brouwer op de hoek van de Tuinstraat en de Telefoonstraat. Sinds hij in 1914 met Antony Kok bevriend was geraakt, was beeldend kunstenaar, schrijver en dichter Theo van Doesburg een graag geziene gast in de Tuinstraat. Er werden op Koks kamer heftige discussies gevoerd over literatuur, beeldende kunst en muziek en ze maakten plannen voor een eigen tijdschrift. Dat zou *De Stijl* worden. In 1915 waagde Kok zich onder invloed van zijn vriend aan het schrijven van experimentele klankgedichten. Of zo maar een gedicht voor de grap, zoals *Klanken*. Kok had de door een toevallige voorbijganger uitgesproken zin "De straat daar rechts daar zullen we heen" verkeerd verstaan.

*'t Landschap blonk
in de zonne die zonk,
toen kwam ik twee mensen tegen.
"Stratewets da wubbel dahee."
Ik dacht bij mij zelf,
wat zeggen die twee.
Stratewets da wubbel dahee?*

Van Doesburg vond het allemaal prachtig: "Verzen lezen is verzen luisteren. Men leest de woorden en luistert naar den zin er van in zijn binnenste. Zoo heb ik je verzen gelezen: beluisterd". Later kon hij nog lyrisch worden over die tijd: "Ik ben voortdurend met mijn gedachten te Tilburg. Ik zie voortdurend de Zomerstraat, de Heuvelstraat, de Stationsstraat en niet het minst de Tuinstraat."

Zo paradeert de straat
 van oost naar west,
 langs nachtkroeg en wijkkrant
 en zingt, lispelt, jankt.
 Langs Den edelen hertog vol
 vroege vogels, langs groezelige
 coiffure en brallenpand.
 Zo flaneert de straat,
 van dronken auto via fluitende
 fietser naar duif in de goot.
 Portiek lonkt in het donker,
 zelfportret gordijngluurt mee,
 zolderkamersax soms sex,
 een gevelreclame die
 nakwijlt over 'orgineeel
 perzische tapijten'.
 Daar heeft toch Antony Kok gewoond,
 dat was de winkel, familie van.
 Zo frappeert de straat, hier
 de eerstesteen, daar Fahrenheit 451
 en voor Tymen Trolsky 3x bellen.
 Zijn jaren tekenen en tellen,
 stenen vol schoenen, deuren
 die klinken, ramen
 grote ogen, kinderen
 naar school.

Kartoffeltje bepeinst het vak

Johan de Kok

Suf had hij zich gesappeld.

Duizenden boeken waren door zijn handen gegaan. Honderden had hij er gelezen. Alle grote jongens, zo gezegd. Inmiddels was Kartoffeltje een encyclopedie, maar finaal gesproken wist ie nog niks. Hij slurpte van zijn koffie en lurkte aan zijn pijpje.

Meer dan twintig jaren antiquarisch boekenvak. Stoffongen en een paar kloterige centen eraan overgehouden. En dat was al. En bovenal heel wat tobbers en verdwaalde dichters van bloesemthee en een ondersteunend gesprek voorzien. Kartoffeltje was eerder therapeut dan boekverkoper geweest. Hij had 'den mensch' vooruit geholpen. Allee dan, het zij gezegd.

Hoeveel regenachtige dagen had ie in zijn boekwinkeltje doorwaakt om stand te houden tegen de 'vooruitgang'. En wie had er nog het geduld om Proust en Dostojevski te lezen? Het echt literaire boek is dood, had Kartoffeltje op zekere dag droogjes vastgesteld.

Welaan, het was al met al een schone tijd geweest.

Hij had geen ophef gemaakt en stillekes de winkel deur afgesloten en een bord opgehangen: **HET IS GEDAAN.**

Kartoffeltje at met smaak zijn bruine boterhammen met gebakken spek. Gewoon het panneke op tafel en soppen. Hij zou wel zien waarheen gods hand hem brengen zou. Hij zou vast wel een ander bedoeninkske aanvatten. Misschien een boerderijke beginnen, ecologisch vanzelfsprekend. Vroeg op en vroeg naar bed en wroeten in de aarde voor den dagelijkse boterham. Hij had niet veel nodig. Kartoffeltje trok zijn te lange duffelse jas aan en zette zijn hoed op. Tijd voor zijn ochtendwandeling over de hei en door de bossen. Dat was zijn lust, de natuur.

Rook kringelde uit zijn pijpje, de zon brak door.

Met zijn handen op de rug kuierde hij over het erf, en door het karspoor langs de weilanden en akkers stapte Kartoffeltje in de richting van 'Den Heiligen Eik'.

Hij stao daor zo freet as un himmels boeket
Op mun graasveld te geuren en kleuren.
Ik hèn munne stoel in zun schaduw gezet:
't is vekaansie! Wèn kan me gebeure!

Zwaorlèvige hommels en vliegskes van goud
Zèn druk in de weer rond de blommen;
Ut gromt en ut gonst en ut vliegt en ut dauwt
Om ut uurst bèn de honing te kommen.

Van nieje en wapse hèn naauw nog gin laast,
Die kunne de kaauw nog nie lèje;
Aachter munne rug in de heg en de maast
Zèn de musse al volop aont vrèje.

Mun boek laot ik dicht en mun oge gaon toe.
Un zaolig gevuul zo te drome!
Soms denk ik: ik leef pas volop a'k niks doe,
A'k mar alles laot gaon en laot kome.

Unnen droom duurt nie lang en den bloesem vergaot;
Daor zun we 't wel meeje moete stelle.
Ons To lapt de raome en roept innis kwaod:
'Ik docht dèn gè èrpel zòt schelle!'

Voor Jan Beenen

Wie boeken leest, krijgt een zwaar hoofd,
zegt men. Al is een letter niet van lood
en weegt hij, stel, amper een milligram,
dan leest een boekengek gauw tonnen bij
elkaar en loopt tenslotte krom en stram
en wordt het lezen nog tot slot zijn dood.
Wellicht dat lezen ietsepiets de geest verrijkt
de lust tot daden wordt ermee gedooft.

Wel gek dat Tuinstraat 106, dus Fahrenheit
onder die last van letters nooit is ingestort!
Door letters in wel twintigduizend boeken
bogen alle kasten door, maar bleven staan.
Maar Jan vertrouwt het ook niet meer, op tijd
neemt hij de benen, voor het gekker wordt.
Een ander mag nu heerlijk zeulen gaan,
gewicht verplaatsen, stapelen en zoeken.

Jan dank, voor luisteren en wederwoord.
Je hebt, vrees ik, als loon voor je geduld
niet al te vaak iets zinnigs teruggehoord
of van een rake redetwist gesmuld.
Dank voor je kunde in het spel van dingen:
je liet een deal niet op een klipscheet springen.
Een beetje wel word ik geplaagd door berouw:
heb ik teveel gedeald met jou?

Colofon

Tuinstraatparade verscheen op 20 augustus 2005 in een oplage van veertig exemplaren, ter gelegenheid van het afscheid van Jan Beenen als antiquaar.

Redactie Ed Schilders, Cees van Raak

Vormgeving Hans Lodewijkx – x-hoogte

Bindwerk Annemarie Kloeg

Druk Drukkerij Groels

Fotografie

Portretfoto Jan Beenen Frans van Ameijde

Omslagfoto en pagina 12 Ed Schilders

Achterzijde keramisch boek door Henk Berck

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door Robert van der Meel, de opvolger van Jan Beenen in antiquariaat Fahrenheit 451.